

Ivan Franěk. Ten, který tančí s běsy

Dekadentní bohém, bílý rytíř na černém koni. Dítě štěstěny pro ty, kdo stojí nohama pevně na zemi a dívají se, jak on poletuje. Žije ve světě svých snů. Naplno, s vášní, radostí i smutkem. Je nezařaditelný, proměnlivý, jaksi mimo realitu. Jako by vlál vzduchem, plný vesmírné energie, již jsme součástí, jak sám tvrdí. Možná právě proto se stal žádaným hercem, loutkářem, výtvarníkem.

Ve Francii a Itálii je už poměrně dlouho úspěšným představitelem výrazných filmových rolí včetně hereckých úloh ve snímcích, které byly oceněny jak na Berlínském festivalu, tak v Benátkách. U nás se o něm zatím příliš neví, což se ale brzy změní: za pár měsíců vstoupí do českých kin nový, hororový film režiséra Juraje Herze s názvem Tma.

Svět jeho dětství se odehrával v Plzni, studentská léta Ivana Fraňka patřila Praze a katedře alternativního a loutkového divadla na DAMU. Je fascinující ho pozorovat, když mluví o své profesi. Loutky jsou pro něho samostatné bytosti žijící vlastním životem, jak ve chvílích, kdy s nimi hraje, tak v okamžicích, kdy je vyrábí.

„Ted' pracuju s papírem. Líbí se mi, když se z papíru – z krabice od bot nebo toho, do něhož balí květiny v květinářství, umotá postava. Pak s ní točím, ona postupně zmizí – a zůstane zas jen kus papíru.“ Ivan Franěk má rád věci, které jsou krásné jen po určité chvíli, pak se ztratí a v člověku zůstane jen pocit, jež vyvolaly. Třeba tři sta růží zabodaných do různých kreačí po celém pokoji. Nejdřív jsou nádherné, pak uschnou. Působí mizí, zbývá nostalgie. Nebo spousta písku v pokoji. Takhle doma jen tak pro radost vytvořil poušť s oázami, kde se ukrývaly narozeninové dárky pro jeho lásku. Namísto palem použil petržel a party mohla začít. Hosté napřed chodí po špičkách, a jak zábava narůstá, oázy pomalu mizí. Zůstane jen pískoviště a v něm zabořené skleničky s pitím. Kdo pak uklízí, nevím, možná je ale něco podobného snem mnoha žen...

Dvacet let v Paříži

Ivan žije v Paříži a Římě. Do Paříže ho zavedla láska. On studoval, obdivoval animované filmy Jana Švankmajera a surrealistické umělce. Ona jako budoucí scénografka přijela do Prahy na stáž, a když už v socialistickém Československu nemohla déle studovat, odvezla si ho s sebou. Plánoval zůstat v Paříži rok, je to už dvacet let. Dnes jsou s Claire přátelé. Mají za sebou manželství a spolu dceru a syna. A spoustu krásných i bolavých chvil.

Ivan je tulák. Něco ho zaujme, a tak jde za tím. Pokud nefilmuje, nemá ponětí, co je čas. „Mně se líbí probudit se každé ráno s tím, že nový den přinese překvapení. Na něco z toho člověk reaguje v dobrém, na něco ve zlém. Pak bojuje sám se sebou. Nic z toho, co udělá, se neztratí. Máme různé nápady a možnosti, kam se vydat. Buď to uděláme, nebo ne. Já většinou ano a to pro okolí nebývá jednoduché. Nikdy se nemá nikomu ublížit, ale někdy se to stane. Jenže musíme jít svojí cestu. Vždycky ji někdo zkrří. Buď to funguje, nebo ne.“

Mám štěstí. Nevím proč, ale mám.

Ivan Franěk má na křížení cest štěstí. Většina lidí, které potkává, ho posunuje dál, k tomu, co ho baví a zajímá. Někdy to také dělá sám – hraje vlastní divadlo, maluje obrazy, točí krátké filmy, fotografuje stromy... Práce je to, co ho drží v „našem“ časoprostoru. Díář, který nosí pořad u sebe, je plný termínů a mrtvých komárů. To je teď jeho drobný úlet. Komár si na něj sedne, on ho praští, pak nalepí do díáře a zapíše, kde a kdy se to stalo a kam ho chtěl bodnout. Také se mu potom omluví – přece jenom... Má už komáří sbírku z různých měst světa. Vedle komárů sbírá také knoflíky, má jich stovky. Ale jen takových, které najde na zemi.

Cesta k filmu

Jak se Ivan Franěk dostal k filmovému herectví? Do Paříže přijel 3. 11. 1989 na pozvání Jeana-Pierra Lescota, který provozuje populární loutkové divadlo v samém centru francouzské metropole. K ročnímu pobytu musel mít jako mladý absolvent školy potvrzení, že má v Paříži práci. Lescot mu ji dal. Nejprve vyráběl a vodil loutky, podílel se na výtvarné složce představení: „Nemluvil jsem francouzsky, jen rusky. Na škole jsme sice francouzštinu měli, ale já prošel opravdu jen z milosti. Doma s Claire jazyk nebyl příliš potřeba, tam promlouvaly cety a směs angličtiny a francouzštiny. Ale žil jsem tam, učil se a vše začalo nabírat správný směr. Soustředil jsem se na jinou kulturu, jiný způsob života. Neuměl jsem si konkrétně říct o to, co jsem potřeboval. Čas běžel a najednou se to prolomilo. Asi po roce jsem poprvé promluvil na jevišti. A po třech letech strávených u Jean-Pierra jsme s lidmi z jeho okolí začali hrát divadlo s použitím loutek. To v Paříži zatím moc neznali, takže to lidi zaujalo.“

Ve Francii a Itálii je známý, Česko ho teprve objeví (z filmu Tma)

Charismatický herec s výrazným vzezřením (z filmu Tma)

Do jeho života vstoupili noví lidé, někdo ho pozval na casting televizního filmu. Konkurs vyhrál. Film pak získal cenu na festivalu v Barceloně a nabídek pro Ivana Fraňka stále přibývalo. Najednou se ocitl před kamerou ve společnosti takových mistrů francouzské kinematografie, jako jsou Gérard Depardieu a Daniel Auteuil. Od malých rolí přistěhovalců se postupně dostal k velkým rolím rodilých Francouzů!

Po boku Felliniho

Pak přišla do jeho života Itálie, Řím a role rodilých Italů. Režisér Soldini mu nabídl roli ve snímku *Burning in the Wind*. „Ten uspěl i na filmovém festivalu Berlinale, v Americe získal Zlatý glóbus za kameru. Dnes patří v Itálii k těm nejvíce ceněným filmům po boku snímků takových velikánů, jako jsou Fellini nebo Pasolini. Je to pro mě samozřejmě neuvěřitelné, že v něm taky hraju. Mám štěstí. Nevím proč, ale mám.“ Dál se opakovalo to, co ve Francii: dobře odvedená práce a díky tomu další nabídky, nová láska. Emanuelle za několik měsíců porodí jeho dceru. „Někdy si říkám, jak se budou mé děti domlouvat...“ Každopádně se ty francouzské těší na malou Italku, a to je hlavní.

A Ivan Franěk jezdí na vespě po Římě, nechává se inspirovat jeho životem a hrát sluncem. Užívá si, i když je trochu ztracen. Doopravdy doma se totiž necítí nikde. Na kořeny ale věří, a také je má. V Plzni. Je Čech a nechce být někým jiným. Jen v dětství se tak vždy necítil: „Máma je Ukrajinka, do Čech se dostala jako malá. Trpěl jsem narážkami od ostatních dětí, když mi říkaly, že přece nejsem Čech, ale Rusák. Hodně jsem nad tím přemýšlel. Víím, jsem přímoudelej, asi po gruzínském dědečkovi, vždycky jsem vypadal trochu jinak.“ Na jeho výrazný vzhled lidé často reagují. Právě teď mu značně ztěžuje život. Točí nový film, kde hraje teroristu. Musí působit temně, nosit vousy... Možná trochu nebezpečně vypadá. Zastavují ho policisté, na letištích ho při kontrolách šacují. Ale za měsíc, až natáčení skončí, se Ivan Franěk zase promění. Zahalí se do některé ze svých představ, do nějakého svého snu a na zemi ho snad občas přidrží ti, které miluje. ■

Ivan Franěk (*1964)

- Divadelní a filmový herec,
- loutkoherec a výtvarník
- vystudoval pražskou DAMU.
- Od konce 80. let žije trvale v Paříži. Ztvárnil role v mnoha filmech jak francouzské, tak italské produkce, například ve snímcích *Chaos*, *Burning in the Wind*, *Vodka Lemon*, *Válka policajtů*, *Čekání na Patrika*, *L'entente cordiale*, *Cuore di Donna* a dalších.
- Mnohé z těchto filmů získaly mezinárodní ocenění. Čeští diváci ho mohli vidět třeba v *Tajnostech Alice Nellis*.
- Premiéra hororu *Tma Juraje Herze*, ve kterém hraje hlavní roli, je plánována na léto.